

MONITOR ASEAN

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

MGR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

WRZESIEŃ 2021

MINILATERALNA OFENSywa STANÓW ZJEDNOCZONYCH W REGIONIE

We wrześniu obserwowaliśmy intensyfikację rywalizacji Chin i Stanów Zjednoczonych w regionie. O ile pierwsza połowa września była zdominowana przez aktywność chińskiej dyplomacji: Wang Yi odbył wizyty w Singapurze, Wietnamie i Kambodży o tyle w drugiej połowie dominowali Amerykanie. Ogłoszono nowy pakt z zakresu bezpieczeństwa AUKUS, a także przeprowadziły szczyt liderów QUAD. Szerokim echem odbiło się przede wszystkim zainicjowanie AUKUS, które spotkało się z dwuznacznym odbiorem przez ASEAN.

I. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

1 września: chiński specjalny wysłannik ds. azjatyckich odwiedził Birnę. Specjalny wysłannik Sun Guoxiang spotkał się z przywódcą birmańskiego rządu Min Aung Hlaing'iem w sprawie dalszego rozwoju sytuacji w tym kraju. Sun Guoxiang ma duże doświadczenie w kontaktach z Birną, ponieważ uczestniczył w szeregu mediacji pomiędzy rządem i zbrojnymi ugrupowaniami mniejszości etnicznych. Nie podano żadnych konkretnych efektów wizyty, ale Chiny do tej pory wciąż unikają zakwalifikowania działań armii jako zamachu stanu. Biorąc pod uwagę fakt, że przez Birnę przechodzi szereg kluczowych projektów realizowanych w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku, Pekinowi zależy na szybkiej normalizacji sytuacji politycznej wewnątrz tego kraju

1 września: Chiny otworzyły pierwszy odcinek linii kolejowej do Oceanu Indyjskiego. Przejazd testowy pociągu towarowego z dworca w Czengdu w chińskiej prowincji Syczuan do granicy z Birną w Lincang zrealizowano pod koniec sierpnia. Cały korytarz transportowy zakłada połączenie Singapuru przez Birnę z Chinami i będzie oparty na transporcie morskim, drogowym i kolejowym. Nowe połączenie zaoszczędzi czas transportu towarów w jedną stronę o 20-22 dni.

1 września: zdaniem rządu Kambodży współpraca z Chinami w ramach Pasa i Szlaku (BRI) pomogła złagodzić ekonomiczne skutki pandemii koronawirusa. Rzecznik kambodżańskiego rządu Phay Siphon poinformował, że projekty BRI, takie jak budowa drogi ekspresowej Phnom Penh-Sihanoukville, nowe międzynarodowe lotnisko Siem Reap, stadion narodowy i Specjalna Strefa Ekonomiczna Sihanoukville (SSSE), przyniosły rozwój gospodarczy kraju podczas trudnego okresu pandemii. Praca nad wieloma projektami były kontynuowane, mimo trudnej sytuacji epidemiologicznej. Według wstępnych szacunków wzrost gospodarczy uplasuje się na poziomie 2,5% na koniec bieżącego roku w porównaniu do spadku o 1,9% w porównaniu do roku poprzedniego.

4 września: Kambodża odebrała nową dostawę szczepionek na koronawirusa z Chin. Na międzynarodowym lotnisku w Phnom Penh wylądował samolot z dostawą 2,5 mln dawek szczepionki produkowanej przez chiński koncern Sinovac. Minister zdrowia Yok Sambath podał do wiadomości, że 2 mln dawek zostały zakupione przez rząd, natomiast 0,5 mln

stanowiły darowiznę od Sinovac. Chiny są głównym dostawcą szczepionek do Kambodży. Do tej pory królestwo pozyskało łącznie 29,5 mln, z czego 26,8 miliona dawek pochodzi z Chin.

7 września: w Chinach przeprowadzono międzynarodowe ćwiczenia sił pokojowych Wspólne Przeznaczenie 2021 (The Shared Destiny 2021). W ćwiczeniach zrealizowanych w prowincji Henan wzięli udział żołnierze z Chin, Mongolii, Pakistanu i Tajlandii. Było to pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie pod auspicjami ONZ, zrealizowane pod dowództwem chińskich sił zbrojnych.

7 września: Chiny wystąpiły swój najnowocześniejszy statek badawczy w pierwszy rejs na Morze Południowochińskie. Jednostka Shiyan 6, przystosowana do prowadzenia badań geofizycznych i sejsmicznych, wypłynęła z portu w Kantonie na pierwszą misję na Morzu Południowochińskim. Według chińskich doniesień medialnych statek będzie prowadził szereg badań u ujścia Rzeki Perłowej oraz w północnej części Morza Południowochińskiego. Budowa statku Shiyan 6 rozpoczęła się w listopadzie 2018 roku. Jednostka jest obecnie najbardziej zaawansowanym statkiem badawczym średniej wielkości w Chinach. Posiada pokładowe laboratoria umożliwiające naukowcom przetwarzanie i analizowanie próbek oraz wysyłanie danych na ląd za pośrednictwem satelity. Zdaniem specjalistów, Shiyan 6 w znacznym stopniu poprawi chińskie zdolności w poszukiwaniu surowców naturalnych na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

9 września: ministrowie spraw zagranicznych Chin i Laosu wzięli udział w spotkaniu za pośrednictwem wideokonferencji. Wang Yi oraz Saleumxay Kommasith omówili dotychczasowe postępy współpracy dwustronnej z okazji 60. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych, jak ukończenie budowy linii kolejowej Chiny-Laos. Szeff dyplomacji Laosu wyraził chęć dalszej współpracy nad rozwojem korytarza gospodarczego pomiędzy państwami, który przyczyni się do zwiększenia wymiany handlowej.

10 września: Filipiny otrzymały kolejną dostawę chińskich szczepionek na koronawirusa. Do tej pory Filipiny zabezpieczyły 52 mln dawek szczepionek na COVID-19 produkowanych przez różne przedsiębiorstwa farmaceutyczne. Większość stosowanych na Filipinach szczepionek jest jednak produkcji chińskiej.

10 września: wiceprezydent Chin wziął udział w ceremonii otwarcia 18. edycji Expo Chiny-ASEAN. Wang Qishan zainaugurował rozpoczęcie kolejnych edycji Expo Chiny-ASEAN (China-ASEAN Expo) oraz Szczytu biznesowo-inwestycyjnego Chiny-ASEAN (China-ASEAN Business and Investment Summit). Podczas obu wydarzeń podkreślono 30. rocznicę relacji Chiny-ASEAN w oparciu o status partnera dialogu. Targi miały formułę hybrydową, a co za tym idzie przedsiębiorcy promowali swoje produkty na miejscu jak i poprzez wideokonferencje. Wśród państw ASEAN, które miały największą liczbę uczestników znalazł się Wietnam. Około 80 firm z tego kraju przedstawiło swoje produkty w Chinach a kolejne 200 przedsiębiorstw uczestniczyło w targach zdalnie.

11 września: chiński minister spraw zagranicznych współprzewodniczył 13. spotkaniu komitetu sterującego ds. współpracy bilateralnej Chiny-Wietnam. Wang Yi oraz Pham Binh Minh przewodniczyli kolejnej edycji obrad komitetu zajmującego się koordynowaniem współpracy dwustronnej między państwami. Chiński szef dyplomacji podkreślił, że obie strony powinny „pielęgnować ciężko wypracowany pokój i stabilność na Morzu Południowochińskim”, a tym samym muszą unikać jakiegokolwiek unilateralnych działań,

które mogą doprowadzić do zwiększenia napięć i eskalacji. Ponadto, zdaniem Wang Yi oba państwa nie powinny dopuszczać do ingerencji w sytuację na tym akwenie jakichkolwiek państw spoza regionu. W ramach spotkania komitetu doszło także do podpisania protokołu ustaleń dotyczącego planu współpracy ekonomicznej na kolejne pięć lat oraz osobne porozumienie poświęcone współpracy z zakresu gospodarki i technologii. Wang Yi spotkał się również z Sekretarzem Generalnym Centralnego Komitetu Komunistycznej Partii Wietnamu Nguyen Phu Trong'iem, a także premierem Pham Minh Chinh'em.

11 września: do końca roku Chiny prześlą Wietnamowi dodatkowe 3 mln szczepionek na COVID-19. Podczas wizyty w Wietnamie Wang Yi zapowiedział przekazanie dodatkowej partii 3 mln szczepionek, żeby wspomóc walkę z rozwijającą się pandemią w tym kraju. Wliczając szczepionki z ostatniej zapowiedzi łączna ilość dawek przekazanych przez Chiny Wietnamowi wzrośnie do 5,7 mln. Wciąż jest to jednak mniej od Stanów Zjednoczonych, które przekazały władzom w Hanoi już ponad 6 mln dawek.

11 września: Wietnam zacieśnia współpracę z Japonią w obliczu rosnącego zagrożenia ze strony Chin. W tym samym czasie, kiedy minister spraw zagranicznych Chin przebywał w Wietnamie, z pierwszą wizytą do tego kraju na stanowisku ministra obrony Japonii przybył Nobuo Kishi, który spotkał się ze swoim wietnamskim odpowiednikiem - Phan Van Giang. Zwieńczeniem wizyty przedstawiciela Japonii było podpisanie umowy, umożliwiającej eksport do Wietnamu japońskiego sprzętu i technologii obronnych. Wietnam został tym samym jedenastym państwem posiadającym tego rodzaju umowę z Japonią. Nobuo Kishi powiedział Phan Van Giang'owi, że w ten sposób Japonia chce wysłać sygnał społeczności międzynarodowej, że Tokio nie poprze jakichkolwiek unilateralnych działań mających na celu zmianę *status quo* w regionie. Ponadto japońskie siły samoobrony zwiększą liczbę wizyt portowych w Wietnamie, a oba państwa zacieśniają współpracę w obszarze cyberbezpieczeństwa.

12 września: minister spraw zagranicznych Chin obiecał dodatkowe wsparcie podczas wizyty w Kambodży. Wang Yi wylądował w drugim miejscu docelowym swojej azjatyckiej podróży, czyli w Phnom Penh. Podczas spotkania z premierem Hun Sen'em zadeklarował przekazanie pomocy finansowej w wysokości 270 mln USD na walkę z pandemią koronawirusa oraz dostawę 3 mln dawek szczepionek na COVID-19. Chiński szef dyplomacji wziął również udział w uroczystym otwarciu stadionu narodowego zbudowanego przy pomocy chińskiego grantu w wysokości 150 mln USD. Premier Kambodży podkreślił, że bez bliskich relacji z Chinami nie byłaby możliwa realizacja wielu projektów infrastrukturalnych jak i tak szybkiego rozpoczęcia krajowego programu szczepień przeciwko koronawirusowi.

13 września: chiński minister spraw zagranicznych rozpoczął pierwszy dzień pobytu w Singapurze od spotkań z wicepremierem oraz szefem singapurskiej dyplomacji. Politycy obu państw omówili obszary współpracy bilateralnej, wejścia w życie Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP) oraz szczegóły dotyczące zbliżającej się 17. edycji rady współpracy dwustronnej. Minister Balakrishnan z zadowoleniem przyjął zainteresowanie Chin przystąpieniem do kompleksowej i progresywnej umowy o partnerstwie transpacyficznym (CPTPP). Dzień później Wang Yi spotkał się również z premierem Singapuru Lee Hsien Loong'iem.

15 września: Chiny i Wietnam pogłębią współpracę w zakresie egzekwowania prawa i bezpieczeństwa. Guo Shengkun, członek Biura Politycznego Komitetu Centralnego

Komunistycznej Partii Chin, wziął udział w spotkaniu z ministrem bezpieczeństwa publicznego Wietnamu To Lam'em za pośrednictwem wideokonferencji. Przedstawiciele obu stron zgodzili się na intensyfikację współpracy bilateralnej w obszarze egzekwowania prawa, co ma się przyczynić do zwiększenia bezpieczeństwa. Wzmocnienie współpracy będzie skupiało się przede wszystkim na zwalczaniu przestępczości transgranicznej oraz hazardowej prowadzonej w Internecie, a także rozwijaniu komunikacji pomiędzy organami ścigania.

16 września: Indonezja zakupiła licencję od brytyjskiej firmy na budowę dwóch fregat. Państwowa spółka PT PAL Indonesia (Persero) podpisała umowę na zakup licencji na budowę dwóch fregat typu 31 Arrowhead 140 (AH140) od brytyjskiej firmy Babcock. Licencja umożliwi Persero budowę dwóch fregat Arrowhead 140 z indywidualnymi modyfikacjami projektowymi dla indonezyjskiej marynarki wojennej. Do podpisania umowy doszło w ramach wydarzenia Defence and Security Equipment International (DSEI) odbywającego się w Londynie. Świadcami podpisania byli ministrowie obrony Wielkiej Brytanii oraz Indonezji.

17 września: Chiny złożyły wniosek o przystąpienie do CPTPP. Minister handlu Wang Wentao poinformował o złożeniu wniosku o przystąpienie Chin do progresywnej umowy o partnerstwie transpacyficznym (CPTPP). Umowa została dotychczas podpisana przez 11 państw, wśród których znajdują się między innymi Wietnam, Singapur, Brunei i Maleszja. Przystąpienie Chin do tej multilateralnej umowy o wolnym handlu będzie zależało od tego czy Pekin spełni rygorystyczne warunki dotyczące regulacji handlowych. Japonia, która sprawuje obecnie prezydencję w CPTPP poinformowała, że rozpocznie konsultacje na temat chińskiego wniosku z członkami CPTPP, ale nie podano do wiadomości harmonogramu przewidzianych rozmów.

20 września: Maleszja popiera zainteresowanie Chin przystąpieniem do partnerstwa transpacyficznego (CPTPP). Maleszyjskie ministerstwo handlu i przemysłu poinformowało, że przystąpienie Chin do CPTPP może się przyczynić do dalszego rozwoju stosunków gospodarczych pomiędzy państwami, a wstępne negocjacje akcesyjne mogą się rozpocząć najwcześniej w 2022 roku. Warto jednak zaznaczyć, że przystąpienie do CPTPP będzie się wiązało z wprowadzeniem szeregu restrykcyjnych regulacji handlowych, które na ten moment nie obowiązują w Chinach. Ponadto przystąpienie do CPTPP jest możliwe tylko i wyłącznie za zgodą wszystkich obecnych członków umowy o wolnym handlu.

21 września: marynarki wojenne Wietnamu i Australii wzmacniają współpracę z zakresu bezpieczeństwa morskiego. Australijska grupa zadaniowa Indo-Pacific Endeavour 2021 (IPE21) sfinansowała czterodniowe ćwiczenia z wietnamską marynarką wojenną w zatoce Cam Ranh. W ćwiczeniach po stronie australijskiej wzięły udział Amfibia szturmowa HMAS Canberra, fregata z pociskami kierowanymi HMAS Anzac i tankowiec HMAS Sirius. Oprócz szeregu zadań na morzu zrealizowano wideokonferencje poświęcone działaniom z zakresu pomocy humanitarnej oraz reagowania na katastrofy, podczas których żołnierze z obu państw mogli wymienić się swoimi doświadczeniami. Do głównych tematów ćwiczeń należy zaliczyć reakcję na niespodziewane spotkania z obcymi jednostkami na otwartym morzu.

22 września: prezydent Filipin podkreślił znaczenie wyroku stałego trybunału arbitrażowego z 2016 roku podczas swojego wystąpienia na forum ONZ. Podczas 76. sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, Rodrigo Duterte wyraził poparcie dla

wyroku w sprawie sporu na Morzu Południowochińskim z Chinami, który jest zgodny z UNCLOS. Prezydent podkreślił jednocześnie zaangażowanie Filipin na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na spornych obszarach tego akwenu. Duterte zwrócił uwagę, że prowadzone są negocjacje, mające na celu pokojowe rozwiązanie wszelkich spornych kwestii z zaangażowanymi stronami.

22 września: Tajwan złożył wniosek o przystąpienie do CPTPP. Zaledwie kilka dni po wyrażeniu chęci przystąpienia do CPTPP przez Chińską Republikę Ludową, podobny krok podjął Tajwan. Minister gospodarki Tajwanu Wang Mei-hua zmanifestowała zaniepokojenie nagłym zainteresowaniem ze strony Pekinu akcesją do CPTPP i wyraziła nadzieję, że nie wpłynie to na dalszy ciąg negocjacji nad przystąpieniem Tajwanu do umowy o wolnym handlu. Plany przystąpienia zarówno ChRL jak i Tajwanu do CPTPP mogą przyczynić się do wzrostu napięć w regionie.

23 września: marynarki wojenne Chin i Singapuru przeprowadziły wspólne ćwiczenia na Morzu Południowochińskim. Po chińskiej stronie w ćwiczeniach wzięły udział niszczyciel rakietowy typu 052D Hohhot, fregata rakietowa typu 054A Huangshan i okręt kompleksowego zaopatrzenia typu 903 Luomahu, natomiast po stronie singapurskiej zaangażowane zostały fregaty klasy Formidable RSS Steadfast i RSS Supreme. Jednostki obu państw przećwiczyły nawigację w różnych formacjach, podczas których zaangażowano helikoptery. Były to już drugie tego rodzaju ćwiczenia w tym roku, pierwsze zrealizowano w lutym.

23 września: Chiny i Brunei wzmacniają współpracę parlamentarną. Przewodniczący Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Li Zhanshu podczas rozmowy z przewodniczącym Rady Legislacyjnej Brunei Abdulem Rahmanem uzgodnił wzmocnienie współpracy pomiędzy organami ustawodawczymi obu państw. Oprócz tego poruszono tematy związane ze współpracą w innych obszarach, jak gospodarka czy walka z pandemią koronawirusa.

24 września: Chiny dostarczyły trzy mln szczepionek na koronawirusa do Kambodży. Ministerstwo zdrowia Kambodży poinformowało o odebraniu kolejnej dostawy szczepionek przeciwko COVID-19, przy czym pod koniec września do kraju ma dotrzeć następne 3 mln dawek. Do tej pory Kambodża zaszczepiła 80,15% populacji.

26 września: Chiny dostarczyły cztery mln dawek szczepionki na koronawirusa do Birmy. Kolejna partia szczepionek wyprodukowanych przez koncern Sinopharm została dostarczona do Birmy. Chiny wysłały do tego kraju łącznie 16,6 mln dawek, przy czym 3,9 mln przekazały w ramach darowizny. Ministerstwo zdrowia poinformował, że w pełni zaszczepiono 3,72 mln dawek.

27 września: Singapur i Malezja przeprowadziły wspólne manewry morskie. Malezja przewodniczyła tegorocznej edycji ćwiczeń Malapura, które przeprowadzone zostały w północnej części Cieśniny Malakka. W ciągu siedmiu dni marynarki wojenne Malezji i Singapuru przeprowadziły ćwiczenia w ramach, których zrealizowano operacje z zakresu obrony przeciwlotniczej, ostrzału artyleryjskiego, bezpiecznego manewrowania oraz prowadzenia łączności. łącznie w manewrach wzięło udział 500 osób. Po stronie singapurskiej zaangażowano fregatę klasy Formidable RSS Stalwart ze śmigłowcem S-70B Seahawk oraz dwie korwety rakietowe klasy Victory RSS Vigilance i RSS Vigour. Natomiast

po stronie malezyjskiej udział w ćwiczeniach wzięły fregata typu Lekiu KD Lekiu, korweta typu Kasturi KD Lekir, korweta typu Handalan KD Handalan ze śmigłowcem Super Lynx, a także myśliwce F/A-18D i Hawk 208.

27 września: **Chiny są gotowe do wzmocnienia komunikacji z Malezją w celu wypracowania skutecznego rozwiązania sytuacji na Morzu Południowochińskim.** Podczas wideorozmowy pomiędzy ministrami obrony Wei Fenghe oraz Hishammuddin Hussein'em, podkreślono kluczowe znaczenie wzmacniania komunikacji na wysokim szczeblu. Chiński minister obrony zwrócił uwagę na konieczność rozwijania współpracy państw regionu w obliczu hegemonizmu i polityki siły, co najprawdopodobniej było nawiązaniem do nowego paktu z zakresu bezpieczeństwa pomiędzy trzema państwami anglosaskimi (AUKUS). Malezyjski minister obrony zapowiedział zacieśnianie współpracy z Chinami w obszarze bezpieczeństwa regionalnego oraz podniesienie stosunków dwustronnych i współpracy wojskowej na nowy poziom.

27 września: **Filipiny przeprowadziły wspólnie z Australią manewry morskie.** Marynarki wojenne obu państw przeprowadziły ćwiczenia Lumbas 2021 mające na celu promowanie pokoju i stabilności w regionie. Po stronie Filipin zaangażowano fregatę rakietową BRP Antonio Luna (FF-151), której towarzyszyły dwie australijskie jednostki HMAS Canberra i HMAS Anzac. Ćwiczenia koncentrowały się na zaawansowanym z zakresu interoperacyjności.

28 września: **Chiny dostarczyły do Kambodży trzy mln dawek szczepionki na koronawirusa.** Yok Sambath z ministerstwa zdrowia Kambodży poinformował o odebraniu kolejnej dostawy szczepionek wyprodukowanych przez chiński koncern Sinovac Biotech. Z łącznej puli 35,5 mln dawek, które udało się pozyskać Kambodży aż 32,8 mln (92,1%) pochodzi z Chin. Do tej pory co najmniej jedną dawkę szczepionki przyjęło 82,5% z 16 mln populacji kraju.

28 września: **Wietnam zapowiedział, że nic nie stanie na przeszkodzie współpracy energetycznej z Rosją.** W rozmowie z Siergiejem Ławrowem, minister spraw zagranicznych Wietnamu Bui Thanh Son podkreślił, że mimo wielu wyzwań współpraca dwustronna w sektorze energetycznym rozwija się w zadowalającym tempie. Warto jednak zwrócić uwagę, że potencjalne współpraca tych dwóch państw na Morzu Południowochińskim może się wiązać z odpowiedzialnością ze strony Pekinu.

28 września: **Chiny i Filipiny zacieśniają współpracę z zakresu zwalczania przestępstw międzynarodowych.** Ambasada Chin w Manili poinformowała o wideokonferencji pomiędzy chińskim ministerstwem bezpieczeństwa publicznego a filipińską policją w sprawie zacieśnienia współpracy. Przedstawiciele obu państw zgodzili się na rozwój kooperacji z zakresu zwalczania transgranicznego hazardu, porwań, zabójstw, przestępstw telekomunikacyjnych oraz innych nielegalnych działalności.

30 września: **chiński projekt hydroenergetyczny Nam Ou w Laosie wszedł w fazę pełnej operacyjności.** Wszystkie siedem hydroelektrowni zbudowanych przez Power Construction Corporation of China (PowerChina) na rzece Nam Ou rozpoczęły swoją działalność. Na ceremonii uruchomienia elektrowni laotański minister ds. energii i kopalń Daovong Phonekeo pochwalił dokonania firmy PowerChina, której mimo pandemii koronawirusa udało się zakończyć wszystkie projekty, dzięki którym jest możliwe pozyskiwanie zielonej

energii. Projekt na rzece Nam Ou został zrealizowany w dwóch fazach, a jego roczna produkcja wynosi j około 5 mld kWh. Chińska inwestycja zrealizowana w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku o wartości około 2,8 mld USD, zostanie przekazana władzom Laosu po 29 latach.

KOMENTARZ

Zaledwie dzień po tym jak Stany Zjednoczone wspólnie z Wielką Brytanią oraz Australią ogłosiły powstanie nowego paktu (AUKUS) zorientowanego na pogłębienie współpracy z zakresu bezpieczeństwa, Chiny złożyły oficjalny wniosek o przystąpienie do Progresywnej Umowy o Partnerstwie Transpacyficznym (CPTPP). Jest to druga po Regionalnym Kompleksowym Partnerstwie Gospodarczym RCEP największa na świecie umowa o wolnym handlu, zrzeszająca 11 państw, wśród których znajdują się cztery państwa z Azji Południowo-Wschodniej. CPTPP jest pozostałością po Partnerstwie Transpacyficznym (TPP) zainicjowanym przez Baracka Obamę, z którego jednak Stany Zjednoczone wycofały się decyzją Donalda Trumpa w styczniu 2017 roku. Czy przystąpienie Chin do formatu, który w pierwotnych założeniach był formułowany z myślą o ograniczeniu chińskich wpływów ekonomicznych, jest prawdopodobne?

Chińskie ministerstwo handlu poinformowało, że 16 września minister Wang Wentao złożył wniosek o przystąpienie do międzynarodowej umowy o wolnym handlu do Nowej Zelandii, będącej repozytorium CPTPP. Jest to spełnienie zapowiedzi prezydenta Xi Jinpinga, który w listopadzie 2020 roku na szczycie APEC zasygnalizował zainteresowanie Chin przystąpieniem do tego partnerstwa.

Złożenie wniosku zostało natychmiast wykorzystane przez chińskie media, które z jednej strony rozpoczęły budowę przekazu o prymacie Pekinu w kontekście handlu międzynarodowego, a z drugiej podkreślając izolacjonizm Stanów Zjednoczonych.

Wbrew opiniom prezentowanym przez chińskie media sytuacja jest znacznie bardziej złożona, albowiem przystąpienie do CPTPP wiąże się nie tylko z obniżeniem ceł. Pekin musiałby się zdecydować na daleko idące zmiany dotyczące dostępu do chińskiego rynku, praw pracowniczych czy zamówień rządowych.

Część analityków, zwłaszcza z Chin, uważa, że przyspieszenie rygorystycznych reform w obszarze gospodarczo-handlowym nie jest całkowicie wykluczone. Powołują się przy tym na zmiany wprowadzone przy okazji przystąpienia Chin do Światowej Organizacji Handlu (WHO). Warto jednak mieć na uwadze, iż część wymagań, które są warunkiem *sine qua non* akcesji do CPTPP, stoi w sprzeczności do strategii Komunistycznej Partii Chin opartej na pełnej kontroli aparatu państwowego nad gospodarką kraju. Trudno zatem sobie wyobrazić wprowadzenie pełnej swobodny dla funkcjonowania niezależnych związków zawodowych, swobodnego przepływu danych czy normalizacji subsydiów dla państwowych przedsiębiorstw.

Bardzo wymownym komentarzem była wypowiedź japońskiego ministra ds. ekonomii, Nishimury Yasutoshi'ego, który zasygnalizował w wywiadzie, że niezbędnym będzie ocena czy Chiny są w stanie sprostać wysokim standardom związanym z przystąpieniem do CPTPP. Stanowisko Japonii jest o tyle istotne, że po wycofaniu się Stanów Zjednoczonych z Partnerstwa Transpacyficznego, to właśnie Tokio przejęło rolę głównego koordynatora porozumienia. Ponadto Japonia sprawuje tegoroczne przewodnictwo w CPTPP.

Wszystko wskazuje na to, że Pekin planuje wykorzystać brak poparcia w Stanach Zjednoczonych za przystąpieniem do CPTPP, żeby zmienić standardy i zasady tego partnerstwa od środka, tak jak to robi w przypadku innych multilateralnych formatów. Niemniej jednak pozostali członkowie tego formatu, nauczeni doświadczeniem, będą próbowali zapobiec takiemu rozwojowi sytuacji. Zwłaszcza, że duża część z nich jest członkiem RCEP, w którym znajdują się również Chiny.

Z perspektywy Pekinu, dodatkowym argumentem za zgłoszeniem chęci przystąpienia do CPTPP mogły być sygnały wysyłane przez Tajwan. Otóż kilka dni po złożeniu wniosku przez Wanga Wentao, podobny wniosek złożył Tajwan. W tym przypadku wiadomość spotkała się z poparciem ze strony japońskiego rządu, który nie był tak sceptyczny jak w przypadku ChRL.

Kwestia przystąpienia Chin do CPTPP może być wyjątkowo problematyczna dla państw Azji Południowo-Wschodniej, które są członkami tego partnerstwa. Rządy Brunei, Malezji, a zwłaszcza Wietnamu i Singapuru, wołałyby uniknąć kolejnej fali chińskich produktów na własny rynek. Zdaje się jednak, że nie będą musiały wziąć na siebie odpowiedzialności za odrzucenie chińskiego wniosku, albowiem decyzja o przyjęciu nowego państwa do CPTPP musi być jednomyślna. Biorąc pod uwagę napięte relacje Chin z Australią czy Kanadą, mało prawdopodobnym się wydaje, aby te kraje poparły wniosek Pekinu.

II. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 września: straż przybrzeżne Filipin i Stanów Zjednoczonych przeprowadziły wspólne ćwiczenia na Morzu Południowochińskim. Rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej - Armand Balilo, poinformował, że ćwiczenia w Zatoce Subic obejmowały komunikację pomiędzy jednostkami, misje ratowniczo-poszukiwawcze, reagowanie kryzysowe w sytuacjach zagrożenia, a także skuteczne manewrowanie na morzu. Po stronie Filipin zaangażowanych było łącznie pięć statków BRP Gabriela Silang (OPV-8301), BRP Sindangan (MRRV-4407) i BRP Capones (MRRV-4404), RP Lapu-Lapu (MMOV-5001) oraz śmigłowiec Airbus. Natomiast Stany Zjednoczone były reprezentowane w ćwiczeniach przez USCG Munro (WMSL 755) z latającym dronem Scan Eagle.

8 września: amerykańska VII Flota przeprowadziła misję swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. Jednostka USS Benfold (DDG 65) przeprowadziła misję swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim w pobliżu rafy Mischief, znajdującej się w pobliżu Wysp Spratly. Amerykańska marynarka wojenna chciała w ten sposób pokazać, że nie uznaje ostatnich wytycznych chińskiego rządu odnośnie stref morza terytorialnego. Zwrócono tym samym uwagę na zapisy UNCLOS, zgodnie z którymi obiekty takie jak rafa Mischief nie generują stref morza terytorialnego.

8 września: Chiny wysłały myśliwce w odpowiedzi na amerykańską operację swobody żeglugi w pobliżu Wysp Spratly. Chiny podjęły decyzję o wystaniu samolotów bojowych w kierunku amerykańskiego niszczyciela klasy Arleigh Burke USS Benfold, który w ramach realizacji misji swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim, przytył w pobliżu rafy Mischief, znajdującej się w pobliżu Wysp Spratly, będących przedmiotem sporów terytorialnych. Samoloty miały za zadanie zmusić amerykańską jednostkę do obszaru, do którego Chiny roszczą sobie prawa.

9 września: minister obrony Filipin wezwał do kompleksowego przeglądu sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi. Podczas debaty zorganizowanej przez Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych w Waszyngtonie z okazji 70. rocznicy traktatu o wzajemnej obronie pomiędzy Filipinami i Stanami Zjednoczonymi Delfin Lorenzana stwierdził, że zachodzi potrzeba aktualizacji porozumienia, ze szczególnym uwzględnieniem zakresu amerykańskich zobowiązań. Powołał się na traktat Stanów Zjednoczonych z Japonią, który zawiera więcej szczegółów dotyczących amerykańskich działań w przypadku zagrożenia. Zdaniem filipińskiego ministra obrony brak szczegółowych regulacji traktatu odpowiada za to, że siedmiu na dziesięciu Filipińczyków wyraziło poparcie dla polityki Rodrigo Duterte opartej na współpracy z Chinami niż konfrontacji. Ponad połowa respondentów wyraziła również brak zaufania do Stanów Zjednoczonych, jeżeli chodzi o ich udział w sporach na Morzu Południowochińskim. Delfin Lorenzana zwrócił uwagę na potrzebę rewizji traktatu i innych porozumień z zakresu bezpieczeństwa w taki sposób, aby odpowiadały na nowoczesne zagrożenia, do których należy przede wszystkim zaliczyć działania w tzw. *szarej strefie*. Filipiny oczekują także zmian w zakresie współpracy w obszarze modernizacji wojska. Minister wskazał, że większość sprzętu wojskowego otrzymanego od Stanów Zjednoczonych pochodzi z okresu wojny w Wietnamie, tymczasem wielu innych amerykańskich sojuszników, często nie traktatowych, posiada dostęp do najnowocześniejszych technologii i uzbrojenia przekazywanego przez Waszyngton.

9 września: Sekretarz Stanu USA spotkał się w Waszyngtonie z ministrem spraw zagranicznych Filipin. Antony Blinken przyjął w stolicy szefa filipińskiej dyplomacji, z którym poruszył szereg tematów dotyczących relacji dwustronnych z okazji 75. rocznicy ich nawiązania jak i 70. rocznicy obowiązywania traktatu o wzajemnej obronie. Sekretarz Blinken podkreślił strategiczne znaczenie utrzymania swobody żeglugi w oparciu o normy prawa międzynarodowego na Morzu Południowochińskim. Wezwał także Chiny do przestrzegania wyroku stałego trybunału arbitrażowego w Hadze z 2016 roku, wydanego na podstawie UNLCOS. Zgodnie z oświadczeniem wydanym przez rzecznika Departamentu Stanu, przedstawiciele obu państw poruszyli również kwestie związane z pandemią COVID-19, prawami człowieka oraz współpracą ekonomiczną.

9 września: USS Tulsa (LCS 16) dołączył do grupy uderzeniowej z lotniskowcem USS Carl Vinson na Morzu Południowochińskim. Był to pierwszy przypadek współpracy tych dwóch typów jednostek w środowisku operacyjnym. USS Tulsa dysponuje zaawansowanym uzbrojeniem, zdolnościami rozbrajania min, osiąga dużą prędkość przy względnie małym zanurzeniu, co sprawia, że jest bardzo uniwersalną jednostką, która może działać w wielu obszarach bez większych ograniczeń.

10 września: Stany Zjednoczone udzielą Filipinom wsparcia w walce z pandemią koronawirusa w wysokości 11,3 mln USD. Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Jake

Sullivan spotkał się w Waszyngtonie z ministrem spraw zagranicznych Filipin Teodoro Locsinem Jr. w celu upamiętnienia 70. rocznicy podpisania traktatu o wzajemnej obronie. Podczas rozmowy amerykański przedstawiciel poinformował o udzieleniu dodatkowego wsparcia finansowego w walce z COVID-19, która od początku pandemii wyniesie 37 mln USD. Ponadto Stany Zjednoczone przekazały do tej pory Filipinom 6 mln dawek szczepionki na koronawirusa za pośrednictwem programu COVAX.

10 września: amerykański sekretarz obrony spotkał się ze swoim filipińskim odpowiednikiem w Pentagonie. Lloyd J. Austin III na spotkaniu z Delfinem Lorenzaną omówił przyszłe kierunki współpracy dwustronnej z zakresu bezpieczeństwa. Oba państwa obchodzą właśnie 70. rocznicę obowiązywania traktatu o wzajemnej obronie, który zdaniem strony filipińskiej potrzebuje gruntownej rewizji, żeby partnerstwo było w stanie sprostać wyzwaniom XXI wieku. Sekretarz Austin zapewnił Filipiny, że traktat w obecnej formie gwarantuje amerykańską reakcję militarną na wypadek zbrojnego ataku na filipińskie statki lub samoloty na Morzu Południowochińskim. Z kolei Delfin Lorenzana zwrócił uwagę na pilną potrzebę intensyfikacji współpracy na rzecz modernizacji sprzętowej filipińskich sił zbrojnych. Przedstawiciele obu państw zgodzili się na przedsięwzięcie szeregu nowych inicjatyw: opracowanie wspólnej wizji i priorytetów przyszłej współpracy, zawarcie szczegółowych ram z zakresu współpracy morskiej, wznowienie projektów infrastrukturalnych w ramach umowy o wzmocnionej współpracy obronnej.

10 września: marynarki wojenne Stanów Zjednoczonych i Tajlandii przeprowadziły 27. edycję manewrów CARAT. Ćwiczenia zostały zrealizowane bezkontaktowo zarówno w formule zdalnej jak i konwencjonalnej w Zatoce Tajlandzkiej. Marynarki wojenne miały okazję wziąć udział w operacjach mających na celu polepszenie umiejętności z zakresu komunikacji, poszukiwania i identyfikacji celów, prowadzenia pościgu, a także rutynowe działania jak lądowanie helikopterów na pokładzie statku czy przeprowadzanie misji poszukiwawczo-ratowniczych. W ramach warsztatów przeprowadzonych za pośrednictwem wideokonferencji, żołnierze wysłuchali prelekcji ekspertów, a także wymienili się własnymi doświadczeniami operacyjnymi. Po stronie amerykańskiej została zaangażowana jednostka USS Green Bay (LPD 20) oraz samolot P-8A Poseidon, natomiast tajską marynarkę wojenną reprezentowały fregaty klasy Naresuan - HTMS Naresuan (FFG 421), HTMS Taksin (FFG 422) i HTMS Bhumibol Adulyadej (FFG 471).

13 września: amerykański oficer złożył wizytę na Filipinach. Komendant Korpusu Piechoty Morskiej Stanów Zjednoczonych (USMC), generał David Berger jest czwartym wysokim rangą oficerem amerykańskim, który odwiedził Filipiny od czasu, gdy prezydent Duterte wycofał się w lipcu z groźby zerwania VFA. Według amerykańskiej ambasady w Manili Berger przeprowadził rozmowy z wyższymi rangą przedstawicielami wojska Filipin, aby omówić znaczenie sojuszu morskiego między państwami. Spotkał się między innymi z zastępcą dowódcy sił zbrojnych Filipin generałem porucznikiem Ericksonem Gloria, szefem filipińskiej marynarki wojennej kontradmirałem Adeluisem Bordado i odpowiednikiem dowódcy filipińskiego korpusu piechoty morskiej, generałem dywizji Arielem Caculitan'em. Amerykański generał podkreślił rolę wspólnych ćwiczeń takich jak Kamandag i Balikatan, pogłębiających sojusz między stronami, a także zwiększających umiejętności współpracy filipińskich i amerykańskich żołnierzy.

13 września: Stany Zjednoczone porozumiały się z Chinami w celu zablokowania wojskowego rządu Birmy przed próbą legitymizacji podczas zbliżającego się Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Wspólne przedsięwzięcie dwóch największych mocarstw otrzymało nieoficjalne poparcie do Unii Europejskiej ASEAN-u oraz Rosji. Wiąże się to jednak z pewnymi ustępstwami, a mianowicie birmański przedstawiciel przy ONZ - Kyaw Moe Tun, mianowany przez poprzedni rząd, nie będzie mógł swobodnie krytykować na forum ONZ zamachu stanu i jego skutków. W zamian Chiny i USA będą przedłużać proces mianowania nowego ambasadora Birmy przy ONZ, co przyczyniłoby się do legitymizacji rządów wojska na arenie międzynarodowej i posłużyłoby do konsolidacji władzy wewnątrz kraju.

13 września: dowódca amerykańskiego lotniskowca zapewnił o kontynuowaniu misji swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. W ramach swojej misji w regionie lotniskowiec USS Carl Vinson (CVN-70) przepłynął w odległości 50 mil od chińskiego statku badawczego Haiyang Dizhi 10 prowadzącego działania w wyłącznej strefie ekonomicznej Indonezji. Kontradmiral Dan Martin w ostatnim wywiadzie stwierdził, że operacje w regionie są wyrazem amerykańskiej chęci obrony zarówno własnych interesów, jak i wolności zagwarantowanych w prawie międzynarodowym dla wszystkich państw.

14 września: manewry wojskowe Bersama Gold 2021 zraszające państwa Układu Obronnego Pięciu Sił (FPDA) odbędą się w październiku. Siły powietrzne i morskie Malezji, Singapuru, Wielkiej Brytanii, Australii i Nowej Zelandii. Wezmą w nich udział między innymi brytyjska jednostka HMS Queen Elizabeth oraz australijska HMAS Canberra. Część obejmująca samoloty i śmigłowce zrealizowana będzie w przestrzeni powietrznej Malezji oraz Singapuru. Oficjalnym gospodarzem manewrów jest Malezja, ale z racji zagrożenia epidemiologicznego większość zaangażowanych jednostek będzie operowała z Singapuru.

14 września: Indonezja zaprzecza amerykańskim doniesieniom o chińskim ataku cybernetycznym. Narodowa agencja wywiadowcza Indonezji zaprzeczyła doniesieniom raportu sporządzonego przez Insikt Group (dział firmy Recorded Future, zajmującej się zagrożeniami dla cyberbezpieczeństwa), zgodnie z którym w kwietniu bieżącego roku chińska grupa o nazwie Mustang Panda zainfekowała szkodliwym oprogramowaniem komputery w co najmniej dziesięciu indonezyjskich ministerstwach i agencjach. Indonezyjskie służby wszczęły w tej sprawie śledztwo, ale na obecnym etapie zaprzeczają jakiegokolwiek atakowi cybernetycznemu ze strony Chin, ponieważ nie wykryto szkodliwego oprogramowania w systemach wykorzystywanych przez indonezyjskie władze.

16 września: premier Australii przeprowadził rozmowę telefoniczną z szefem rządu Singapuru na temat AUKUS. Scott Morrison wprowadził Lee Hsien Loong'a w szczegóły dotyczące nowego paktu obronnego pomiędzy Australią, Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią, który odbił się szerokim echem na arenie międzynarodowej. Premier Singapuru wyraził poparcie dla nowej inicjatywy i wyraził nadzieję, że przyczyni się do zapewnienia pokoju i stabilności w regionie. Przedstawiciele obu państw poruszyli również tematy związane z pandemią koronawirusa.

17 września: Indonezja w odpowiedzi na AUKUS, ostrzega przed wyścigiem zbrojeń. Ministerstwo spraw zagranicznych Indonezji wydało oświadczenie w sprawie nowego paktu z zakresu bezpieczeństwa zawartego przez Stany Zjednoczone, Wielką Brytanie i Australię (AUKUS), w ramach którego trzy państwa będą wymieniać się technologiami, zwłaszcza militarnymi. Pierwszą inicjatywą AUKUS ma być budowa łodzi podwodnych z napędem

atomowym dla Australii. Indonezja wyraziła swoje zaniepokoienie narastającym wyścigiem zbrojeń w regionie. Ponadto wezwano Australię do utrzymania swojego zaangażowania na rzecz pokoju i stabilności w regionie, a także poszanowania prawa międzynarodowego. W odpowiedzi na ostatnią aktywność chińskich i amerykańskich statków w pobliżu Wysp Natuna, indonezyjska marynarka wojenna podjęła decyzję o zwiększeniu liczby patroli w tym obszarze.

18 września: Malezja podobnie jak Indonezja wyraziła swoje obawy dotyczące AUKUS. Premier Ismail Sabri Yaakob, przypomniał swojemu australijskiemu odpowiednikowi w ostatniej rozmowie telefonicznej, że Malezja podtrzymuje zasadę zachowania regionu ASEAN jako strefy pokoju, wolności i neutralności. Zdaniem malezyjskiego premiera natura nowego paktu może się przyczynić do przyspieszenia wyścigu zbrojeń w regionie. Premier Yaakob Przypomniał również Scottowi Morrison'owi o ograniczeniach dotyczących działania jednostek z napędem atomowym na malezyjskich wodach, zgodnie z zapisami UNCLOS oraz SEANWFZ.

19 września: ministerstwo spraw zagranicznych wydało specjalne oświadczenie w sprawie AUKUS. Zgodnie z oświadczeniem Filipiny z zadowoleniem przyjęły decyzję Australii o ustanowieniu wzmocnionego trójstronnego partnerstwa w dziedzinie bezpieczeństwa ze Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią. Według ministerstwa spraw zagranicznych AUKUS przyczyni się do zwiększenia równowagi sił w regionie oraz pozwoli na szybszą reakcję w sytuacji kryzysowej dla bezpieczeństwa w regionie.

20 września: Australia wyraziła pełne poparcie dla centralnej roli ASEAN w regionie. Australijski ambasador przy ASEAN, Will Nankervis, wydał oświadczenie, w którym zostało przedstawione poparcie dla koncepcji centralności ASEAN, strategii stowarzyszenia wobec Indo-Pacyfiku, a także układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej. Oprócz tego jako sygnatariusz traktatu z Rarotonga, Australia zobowiązała się do ścisłej współpracy z Międzynarodową Agencją Energii Atomowej. Była to bezpośrednia odpowiedź Canberry na wątpliwości części państw ASEAN w związku z AUKUS, a zwłaszcza jego części dotyczącej współpracy trzech państw przy budowie przez Australię łodzi podwodnych o napędzie atomowym.

22 września: Malezja chce poznać stanowisko Chin w sprawie nowego paktu obronnego pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Australią i Wielką Brytanią (AUKUS). Minister obrony Malezji Hishammuddin Hussein poinformował na forum parlamentu krajowego o potrzebie natychmiastowej wizyty w Chinach w celu zapoznania się ze stanowiskiem chińskiego resortu obrony na temat AUKUS. Nowy pakt został przyjęty dosyć dwuznacznie przez państwa ASEAN. Malezja obok Indonezji wyraziły swoje zaniepokojenie potencjalnym przyspieszeniem wyścigu zbrojeń w regionie przez nowe trilateralne porozumienie. Natomiast takie państwa jak Filipiny czy Singapur z zadowoleniem przyjęły informację o powstaniu AUKUS. Hishammuddin wezwał swojego australijskiego odpowiednika Petera Duttona, aby zwrócił się do Brunei, sprawującej przewodnictwo w ASEAN, a także Kambodży, Birmy, Laosu i Wietnamu – sąsiadów Chin – w celu rozwiania ewentualnych obaw dotyczących sytuacji w regionie.

23 września: amerykański sekretarz stanu rozmawiał z ministrami spraw zagranicznych państw ASEAN na marginesie Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Antony J. Blinken spotkał się z szefami dyplomacji państw członkowskich ASEAN wirtualnie i osobiście w Nowym Jorku na

marginesie Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Podczas rozmów zapewnił o amerykańskim poparciu dla centralnej roli ASEAN w regionie jak i strategii stowarzyszenia wobec Indo-Pacyfiku. Oprócz tego zostały poruszone tematy dotyczące takich wyzwań jak pandemia COVID-19, zmiany klimatyczne oraz sytuacja wewnętrzna w Birmie.

24 września: w Waszyngtonie odbył się pierwszy szczyt liderów QUAD, zrealizowany w formie konwencjonalnego spotkania. Pół roku po pierwszym w historii tego formatu szczycie liderów zrealizowanego za pośrednictwem wideokonferencji odbył się szczyt, na którym spotkali się liderzy USA, Japonii, Indii i Australii. Przedstawiciele czterech państw wyrazili poparcie dla centralnej roli ASEAN oraz strategii ASEAN wobec Indo-Pacyfiku. Ponadto podtrzymana została deklaracja o zapewnieniu państwom z regionu 1,2 mld szczepionek na COVID-19, przy czym już rozdysponowano 79 mln. Do głównych tematów poruszonych podczas szczytu, oprócz pandemii koronawirusa, należy zaliczyć również zmiany klimatyczne, współpracę technologiczną, wsparcie rozwoju infrastrukturalnego oraz przeciwdziałanie wyzwaniom z zakresu bezpieczeństwa. Z perspektywy Azji Południowo-Wschodniej na uwagę zasługuje pełne poparcie dla zastosowania UNCLOS na Morzu Południowochińskim jak i pięciopunktowego konsensusu w przypadku sytuacji wewnętrznej w Birmie.

30 września: Chiny próbowały zapobiec rewizji traktatu o wzajemnej obronie pomiędzy USA i Filipinami. Minister obrony Filipin Delfin Lorenzana poinformował, że przy pierwszych sygnałach o próbie rewizji traktatu o wzajemnej obronie z 1951 roku ze Stanami Zjednoczonymi, zgłosił się do niego były chiński ambasador Zhao Jianhua, który zachęcał Filipiny do pozostania przy obecnej wersji traktatu. Niechęć Pekinu do zmian w traktacie jest najprawdopodobniej spowodowana nowymi postulatami strony filipińskiej, która chce, aby w nowej wersji znalazły się szczegóły dotyczące amerykańskiej reakcji w przypadku naruszenia suwerenności Filipin na Morzu Południowochińskim. Mają zostać również uwzględnione działania w ramach tzw. szarej strefy, wykorzystywanej przez chińską milicję morską i straż przybrzeżną do ograniczania dostępu filipińskim statkom do spornych obszarów na tym akwenie.

30 września: sekretarz stanu USA przeprowadził rozmowę telefoniczną z szefem malezyjskiej dyplomacji. Antony J. Blinken rozmawiał z Saifuddinem Abdullah'em na temat partnerstwa dwustronnego. Według rzecznika Neda Pice'a wśród poruszonych tematów znalazły się kwestie dotyczące utrzymania międzynarodowego porządku opartego na zasadach, pokoju i stabilności w regionie Indo-Pacyfiku oraz kryzysu w Birmie. Wszystko wskazuje na to, że rozmowa była skutkiem raczej sceptycznej reakcji Malezji na ogłoszenie nowego paktu bezpieczeństwa AUKUS oraz obaw związanych z możliwością przyspieszenia wyścigu zbrojeń w regionie.

KOMENTARZ

Mimo dużej liczby znaczących wydarzeń jak zgłoszenie chęci przystąpienia Chin i Tajwanu do CPTPP, Zgromadzenie Ogólne ONZ czy szczyt liderów QUAD, najwięcej uwagi przykuła jednak wiadomość o nowym trilateralnym partnerstwie z zakresu bezpieczeństwa

pomiędzy Australią, Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi (AUKUS). Mimo oficjalnych deklaracji stron porozumienia, że nie jest ono wymierzone przeciwko jakemukolwiek państwu, nikt nie ma wątpliwości, iż głównym adresatem AUKUS są Chiny, a kluczowym teatrem współpracy region Indo-Pacyfiku. Ogłoszenie porozumienia spotkało się ze skrajnym odbiorem, przy czym największa uwaga skupiła się na wściekłości Francji, która została pozbawiona multimiliardowego kontraktu na budowę dwunastu łodzi podwodnych dla Australii. Zamiast tego Canberra wspólnie ze Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią zbuduje co najmniej osiem łodzi podwodnych o napędzie nuklearnym. Jaka była reakcja Azji Południowo-Wschodniej na powstanie AUKUS? Czy jest to dobra czy zła wiadomość dla ASEAN?

Australia jako pierwszy partner dialogu ASEAN niewątpliwie odgrywa bardzo ważną rolę dla stowarzyszenia, a rosnące napięcia na linii Waszyngton-Pekin oraz Canberra-Pekin sprawiają, że państwa Azji Południowo-Wschodniej uważnie obserwują rozwój sytuacji. Australia jest również członkiem dwóch największych na świecie umów o wolnym handlu – RCEP oraz CPTPP. Skomplikowana sytuacja geopolityczna w regionie Indo-Pacyfiku sprawia, że państwa członkowskie ASEAN ostrożnie dobierały słowa w swoich komentarzach na temat AUKUS, choć były one wyrażone w różnych tonach.

Zdecydowanie najbardziej krytycznie do sprawy odniosły się Malezja i Indonezja. Premier Malezji Ismail Sabri Yaakob utożsamiał doniesienia o budowie łodzi podwodnych z napędem atomowy z przyspieszeniem wyścigu zbrojeń nuklearnych, które mogą sprowokować inne mocarstwa do agresywnych działań. Tymczasem Indonezja podtrzymała swoją tradycję neutralnej polityki zagranicznej, poprzez wydanie oświadczenia przez ministerstwo spraw zagranicznych, w którym zaznaczono, że Dżakarta z ostrożnością przygląda się rozwojowi australijskiemu programowi rozwoju łodzi podwodnych z napędem nuklearnym. Warto przy tym nadmienić, że nie pojawiło się w oświadczeniu nawiązanie do AUKUS. Inne państwa jak Singapur czy Filipiny przyjęły AUKUS z większym entuzjazmem. Zwłaszcza Filipiny, które zdają sobie sprawę z zagrożeń wynikających z rosnącej potęgi militarnej Chin i asertywnych działań na Morzu Południowochińskim.

Coraz bardziej konfrontacyjna polityka Pekinu podsyca obawy państw Azji Południowo-Wschodniej, co zostało potwierdzone w ostatnich badaniach przeprowadzonych przez singapurski ośrodek ISEAS-Yusof Ishak Institute. Z kolei australijskie badania z 2018 roku pokazały, że większość respondentów z państw ASEAN uważa, że inny minilateralny format – QUAD, spełnia pożyteczną rolę w regionie Indo-Pacyfiku. Na tej podstawie można stwierdzić, że nowy format jakim jest AUKUS jest dobrą wiadomością dla regionu, który ma bardzo ograniczone możliwości przeciwstawienia się chińskiej ekspansji. Po pierwsze, państwa ASEAN nie dysponują wystarczającym potencjałem militarnym, a po drugie, są mocno powiązane z Chinami gospodarczo. Choć kolejne amerykańskie inicjatywy realizowane z państwami sojuszniczymi wymierzone w Pekin niosą ze sobą zagrożenie intensyfikacji napięć w regionie, to wszystko wskazuje na to, że jest to ryzyko mieszczące się w granicach do zaakceptowania.

Państw Azji Południowo-Wschodniej nie stać na zdecydowane działania wymierzone w Chiny, ponieważ wiąże się to z potencjalnymi reperkusjami ze strony Pekinu jak i perspektywą pogłębienia podziałów wewnątrz ASEAN. Badania opinii publicznej pokazują

jednak, że oczekuje się od stowarzyszenia przyjęcia bardziej zdecydowanej postawy jako regionalnego aktora. ASEAN mógłby to osiągnąć poprzez rewizję własnej strategii Indo-Pacyfiku, w której wyrażono by poparcie dla takich inicjatyw jak QUAD czy AUKUS.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

